

År 1976 den 15. juni afsagde fredningsnævnet for
Bornholms amts fredningskreds følgende

K E N D E L S E

i sag nr. 100/1965.

Fredning af arealer omkring
Låsådalen (strækningen mel-
lem Skørrebro og Østersøen).

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side:

- 1 Fredningssagens rejsning.
- 5 Fredningens geografiske afgrænsning.
- 13 Fredningens indhold.
- 14 Fredningsnævnets afgørelse vedrørende fredningens geografiske afgrænsning og indhold.
- 16 Fredningsnævnets afgørelse vedrørende erstatning.
- 17 Fredningskendelsens konklusion, bl.a. indeholdende de endelige bestemmelser om servitutpålæg og arealafståelse.
- 21 Ankevejledning.

Ved skrivelse af 13. august 1965 rejste Danmarks Naturfredningsforening fredningssag angående vandløbet "Læså" fra og med dets kildeområde i "Bastemose" i Almindingen til dets udløb i Østersøen, samt åens bredarealer og strandområdet omkring udløbet. Sagen omfattede endvidere de sammenhængende moseområder "Vallensgård mose" og "Kærgårds mose" umiddelbart sydøst for Almindingen.

Rejsningen af fredningssagen blev bekendtgjort i Statstidende for den 18. april 1966 og den 19. september 1966.

Af hensyn til spørgsmålet om gennemførelse af et afvandingsprojekt for Vallensgård og Kærgård moser og til det pågældende områdes særlige karakter optog nævnet den del af sagen, der vedrører ejendommene ovenfor Skørrebro, til særskilt kendelse. Ved kendelse af 23. marts 1970, der med visse ændringer blev stadfæstet ved overfredningsnævnets kendelse af 21. maj 1973, blev dette område fredet. I forbindelse hermed godkendtes afvandingsprojektet, herunder en del af projektet, som vedrører nogle nederfor Skørrebro beliggende ejendomme.

Fredningsnævnet har herefter fortsat behandlingen af sagen for så vidt angår de arealer, der er beliggende mellem Skørrebro og Østersøen.

Fredningspåstanden går i det væsentlige ud på, at der ikke må ske ændringer i den bestående tilstand, og at der gives offentligheden adgang til gående færdsel langs visse strækninger af åen.

Som begrundelse for sagens rejsning har Danmarks Naturfredningsforening i rejsningsskrivelsen bl.a. anført følgende:

"Fra sit udspring ovenfor Ekkodalen til udløbet i Østersøen hører Læsåen og tilhørende arealer til en af de mest kendte

klassiske lokaliteter i Danmarks natur. Gennem åens erosion er skabt et snit gennem jordlagene, der på ganske enestående måde viser den geologiske udvikling for perioder, der i det øvrige Danmark ligger dybt begravet i undergrunden, og åløbet, der tillige gennemskærer et stærkt tektonisk præget område, er både forsknings- og undervisningsmæssigt en af vort lands vigtigste geologiske lokaliteter, hvortil kommer, at der til åens bevarelse knytter sig betydelige botaniske, zoologiske og kulturgeografiske interesser. Området er et særdeles søgt ekskursionsobjekt for højere læreanstalter, seminarier og andre skoler, som årligt i betydeligt omfang besøger stedet."

Rejsningen af fredningssagen er blevet anbefalet af Naturfredningsrådet samt af en række videnskabelige institutioner og af direktoratet for folkeskolen og seminarierne og direktoratet for gymnasieskolerne. Med hensyn til den nedre del af Læsådaalen er navnlig fremhævet den geologiske interesse i området, idet åen har frembragt et snit gennem geologiske formationer fra prækambrium til kridttiden, der er enestående i det egentlige Danmark. Det er oplyst, at særlig området mellem Kalbygård og Vasegård er genstand for geologiske studier og ekskursioner.

Fredningsplanudvalget for Bornholms amt har ligeledes udtalt sig til støtte for fredningen.

Fredningssagen omfatter bl.a. 9 stensatte broer, om hvilke Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning bl.a. har anført følgende i en skrivelse af 28. januar 1975 til Danmarks Naturfredningsforening:

"Disse stensatte broer føjer på grund af deres alder og særpræg et meget betydningsfuldt kulturhistorisk træk til de værdier, som Læsåen iøvrigt rummer. De fleste af broerne har helt be-

varet deres gamle fremtræden, enkelte er dog noget ændret ved ombygning, uden at deres særpræg herved er gået tabt. Broerne, der må antages opført i midten af forrige århundrede som afløserne af ældre træbroer, er med en enkelt undtagelse (amtsbroen ved Vasagården) knyttet til gårdene, som ligger ved Læsåen og har marker på begge sider af denne.

Stensatte broer har tidligere været ret almindelige i vort land, men er næsten overalt blevet ofre for trafikken. Ingen steder er så mange bevaret som ved Læsåen. Årsagen hertil må ses i, at de her kun skulle betjene gårdens begrænsede private markkørsel. Fortidsmindeforvaltningen må mene, at disse kulturhistorisk interessante fortidsminder må sikres mod sløjfning eller ombygning og finder, at dette bedst sker i forbindelse med den verserende fredningssag vedrørende Læsåen. Man vil derfor foreslå, at den af naturfredningsforeningen indbragte fredningspåstand suppleres ved indføjelser af følgende afsnit:

----"Fredningspåstanden omfatter tillige nedennævnte stensatte broer, der alle er sat med opstablede sten i siderne som støtte for overliggende flade stenheller. Nedennævnte 5 broer, der alle er intakte, må ikke på nogen måde ændres eller ombygges:

Broen ved Ll. Kalbygård bestående af to stensatte gennemløb. Broen indgår i en markvej tilhørende Ll. Kalbygård.

2 broer ved Vejrmøllegård. Den ene, som fører over selve åen, har to stensatte gennemløb, den anden, som fører over den gamle møllerende, har kun ét stensat gennemløb. Begge broer indgår i en markvej, som tilhører Vejrmøllegård.

Broen ved Aspegård med ét stensat gennemløb. Den ene af stensætterne over gennemløbet har indhugget årstallet 1863. Broen indgår i en markvej, som tilhører Aspegård.

Broen ved Spidlegård, som har to stensatte gennemløb. Broen indgår i tilkørselsvejen til Spidlegård fra landevejen og ligger kun få meter fra den fredlyste ruin af Sct. Jørgens kapel (reg.nr. 5334:64).

Endvidere omfatter fredningspåstanden de nedennævnte 4 broer, som i hovedsagen har bevaret deres oprindelige præg, men er noget ændret ved senere ombygning. Disse broer må kun ændres efter forudgående aftale med de til fredningen påtaleberettigede:

Broen ved Vasagården, der har tre stensatte gennemløb. Broens østlige facade ligger gemt i vejbanen, som er udvidet mod øst. Broen indgår i den offentlige landevej.

Broen ved Ll. Munkegård, der har to stensatte gennemløb, hvoraf det vestlige på den sydligste af de overliggende stensætter har årstallet 1860 indhugget. Gennemløbene er delvis ommuret i ny tid. Broen indgår i en markvej tilhørende Ll. Munkegård.

Broen ved Brogård, som har to stensatte gennemløb med betondække. Broen indgår i en markvej, der tilhører Brogård.

Broen ved Frostegård, der har ét stensat gennemløb, hvis dække delvis består af beton. Broen indgår i en vej, som tilhører Frostegård.

Af kulturhistorisk interesse, med en værdi som kan side-
stilles med broernes, er sporene efter Læsåens mange mølleanlæg. De større gårde ved åen har næsten alle haft deres egen vandmølle. I dag er de alle nedlagt. Kun to steder er bevaret rester af selve

møllen, idet der står ruiner af de træbyggede møllehjul ved Ll. Munkegård og St. Munkegård. Rester af mølleanlæggene er dog bevaret på alle steder, hvor der har ligget vandmøller (13 steder ialt) i form af mølledæmnings, møllerender og møllebassiner. Disse spor af mølleanlæggene er formentlig indbefattet i fredningspåstandens formulering: "Terrænformer må ikke ændres ved afgravning eller opfyldning."

Fredningens geografiske afgrænsning.

Der er under sagens behandling foretaget ændringer af fredningsgrænserne af Danmarks Naturfredningsforening og af fredningsplanudvalget med foreningens samtykke, bl.a. for at grænserne lettere kan stedsfæstes i marken. I forbindelse hermed er ejendommene matr. nr. 39 g og 41 y Aaker sogn udgået af sagen. Denne omfatter herefter et areal på ialt ca. 95 ha.

De ejendomme, som sagen vedrører, er angivet i den nedenfor gengivne lodsejerfortegnelse, der er udarbejdet af fredningsplanudvalget i juni 1974 og revideret i oktober 1975, marts, april og maj 1976 som følge af grænseændringer m.v. For de enkelte ejendomme er angivet størrelsen af de arealer, der ved sagens rejsning var omfattet af bestemmelserne i den dagældende naturfredningslovs § 25 stk. 1 om strandbyggelinie, § 2 om fortidsmindebyggelinie, § 25 stk. 2 om skovbyggelinie og § 25 stk. 4 om landevejsbyggelinie, samt hvilke arealer der var undergivet fredskovpligt.

Såfremt et areal er omfattet af flere af de ovennævnte bestemmelser, er det pågældende areal anført under den kolonne, der har lavest nummer.

Matr.nr.ene i parentes er ikke omfattet af fredningspåstanden, men hører med til ejendommene.

De med D betegnede arealer er dyrkede, medens de med U betegnede arealer er udyrkede eller havearealer.

ÅM er betegnelsen for Aakirkeby markjorder og VM for Vestermarie sogn. Hvor intet er anført er arealerne i Aaker sogn.

Lb. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse				Ej omfattet af for-annævnte forhold
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2	
1	Edgar Fischer, Turistvej 11-13, Snogebæk, 3730 Nekso	38 ^a	192508	8000	6700 D 1300 U	-	-	-	-
2	Gdr. Anders P. Ipsen Ågård, Bodernevej 2, 3720 Åkirkeby	89 (41 ^q)	237686 8022	455000	9300 U	31500	2000 D 2700 U	-	-
3	Gdr. Peter Kragh Cor- dua, Kuregård, Sdr. Landevej 38, 3720 Åkirkeby	42 ^a (42 ^c)	316168 179277	74500	28000 U	32300	7200 D	-	-
4	Gdr. Hans Richard Koe- foed, St. Munkegård Sdr. Landevej 52, 3720 Åkirkeby	(40 ^a) 41 ^a (40 ^b) (40 ^c) (41 ^b) (41 ^c)	213282 292970 28369 21423 34764 7289	40000	-	30200	5500 D 4300 U	-	-
5	Gdr. Mogens Runge Svendsen, Brogård Sdr. Landevej 19 3720 Åkirkeby	39 ^a 39 ^b (41 ^g) (39 ^k) (42 ^d) (43 ^d)	477697 61581 108379 11032 18015 33930	71500 11000	- -	43200 3000	28300 U 8000 U	- -	- -
6	Bestyrer Mogens Iund Ll. Munkegård Limensgaden 130 3720 Åkirkeby	56 ^a	446326	69000	-	7400	2500 D 59000 U	-	-

Detailredregørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse

Ib. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2	Omf. af § 25, stk. 4	Ej omfattet af for-annævnte forhold
7	Gdr. Olaf Math. Selst Dam, Limensgård, Limensgaden 105, 3720 Åkirkeby	57 ^a	363074	13600	-	-	8300	5300 U	-	-
8	Gdr. Preben Valdemar Kofoed Nielsen, Ll. Bukkegård, Limensgaden 100, 3720 Åkirkeby	58 ^a	392524	21700	-	600 D	7500	900 D	-	-
		58 ^f	5002	5002	5002	600 U 100 U	3850	12100 U 1052 U	-	-
9	Knud Anders Bohn Westh, Skovsholm, Limensgaden 125, 3720 Åkirkeby	196 ^d	136909	29100	-	12600 U	9600	6900 U	-	-
		(56 ^e) (54 ⁿ) (338 ^b) ÅM (361 ^l) ÅM	17327 6777 95821 39071							
10	Gdr. Viggo Kofoed St. Bukkegård, Limensgaden 155, 3720 Åkirkeby	59 ^a (361 ^b) ÅM	450863 30460	12200	-	5250 U	6950	-	-	-
11	Gdr. Johs. Bramming Værmelandsgård, Limensgaden 160, 3720 Åkirkeby	(60 ^a) 60	226871 8515	1200	-	-	1200	-	-	-
12	Harald C. B. Aggerholm Soldatergård, Duegårdsvejen 2 3720 Åkirkeby	52 ^a	711239	23100	-	-	12600	10500 U	-	-

Lø. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsområdet					
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2	Omf. af § 25, stk. 4	Ej omfattet af for-annævnte forhold
13	Gdr. Vilmer Kofoed Dam, Vasegård, Vasegårdsvejen 4, 3720 Åkirkeby	(8 ^d) 51	24003 306080	60800	-	8500 U	40100	12200 U	-	-
14	Gdr. Børge Bangsgård Hansen, Ll. Kalbygård Kalbyvejen 30 3720 Åkirkeby	61 ^h 92 ^a (92 ^f) (92 ^g)	2069 149411 21990 18617	2069 26800	-	-	2069 21200	5600 D	-	-
15	Avlsbr. Arne Poul Olsen, Aldensro, Kalbyvejen 32, 3720 Åkirkeby	61 ^c 92 ^d (93 ^d) 94	8176 19744 22065 33334	8176 1400 3700	-	-	8176 1400 3700	-	-	-
16	Gdr. Leif Svendsen St. Kalbygård Kalbyvejen 28 3720 Åkirkeby	94 ^a	168324	22000	-	-	18500	3500 D	-	-
17	Gdr. Kaj Fr. Jensen Vejrmøllegård, Bodelyngsvejen 1 3720 Åkirkeby	61 ^a	499218	65900	-	-	50200	15700 U	-	-
18	Gdr. Jørgen Stender, Aspegård, Bodelyngsvejen 2 3720 Åkirkeby	62 ^a 62 ^c 62 ^f (62 ⁱ) (62 ^j)	247328 23145 26435 720	6400 6600	-	-	6400 6600	-	-	-
19	Ove Hermann Krebs Mesterlødden 1 2820 Gentofte	63 ^a 63 ^e	16664 19449	10500 6000	-	-	10500 5000	1000 U	-	-

Lb. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsgræns					
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2	Omf. af § 25, stk. 4	Ej omfattet af for-ansævnit forhold
20	Gdr. Karl Aage Lund- berg, Møllegård, Rønnevej 29, Vestermarie 3720 Åkirkeby	13 ^a VM	325477	53900	-	-	33500	12500 D 7900 U	-	-
21	Leif Cordua Kalbyvejen 10, 3720 Åkirkeby	64 ^a	409750	19600	-	-	15000	3000 D 1600 U	-	-
22	Gdr. Peder Pedersen Hullegård, Rønnevej 25 Vestermarie 3720 Åkirkeby	79 VM	133863	40300	-	-	20800	16000 D 3500 U	-	-
23	Gdr. Johs. Marcher Twillingsgård Vestermarievej 80 3720 Åkirkeby	78 ^b VM 80 ^h VM (11 ^a) VM	46212 1970 193681	1500 200	-	-	1500 200	-	-	-
24	Gdr. Svend Olsen Savskærergård Rønnevej 17, 3720 Åkirkeby	95 ^a (2 ^h) 96 ^f	239697 26825 4901	29000 50	-	-	17700 50	11300 D	-	-
25	Gdr. Albert Mortensen Kæmpegård, Rønnevej 21 Vestermarie, 3720 Åkirkeby	78 ^a VM 78 ^d VM	99172 14750	9600 1500	-	-	6100 1500	2200 D 1300 U	-	-
26	Ingvard Kofoed Spidlegård Rønnevej 32 3720 Åkirkeby	96 ^b (96 ^d) (76 ^b) VM (77 ^a) VM (77 ^b) VM	61281 19685 11781 126773 8100	150	-	-	-	150 U	-	-

Lb. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Detailregørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse				Ej omfattet af for-annævnte forhold	
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2		Omf. af § 25, stk. 4
27	Ingvarð Kofoed Spidlegård Rønnevej 32 3720 Åkirkeby	96 ^a	402417	48300	-	-	14600	33700 U	-	-
28	Avlsbr. Aage Møller Skovsvang Almindingsvej 19 3720 Åkirkeby	68 ^b 70 ^d {97 ^d 99 ^f }	12538 69953 30615 29650	11700 5400	-	-	3100	8600 U 4400 D 1000 U	-	-
29	Gdr. Jørgen Due Kofoed, Frostegård Almindingsvej 25 3720 Åkirkeby	65 ^a (97 ^b) 97 ^e	190607 23401 1970	35500 1970	-	5000 U	-	6300 D 13200 U	-	11000 U 1970 U
30	Holger Munch Almindingsvej 33 3720 Åkirkeby	(1 ^{ab}) (68 ^d) {97 ^c 97 ^a 98 ^a }	16667 9984 19736 102249 153697	1700	-	-	-	-	-	1700 U
31	Arbm. Rene L. Ludvigsen, Ålykke, Skørrebrovejen 7, Vestermarie, 3720 Åkirkeby	8 ⁱ VM	3605	800	-	-	-	200 D 600 U	-	-
32	Avlsbr. Valdemar J. Munch, Lundsminde, Skørrebrovejen 3, Vestermarie, 3720 Åkirkeby	9 ^b VM	81448	14400	-	-	-	12000 D 2400 U	-	-

Jb. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn. påstanden	Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse				Ej omfattet af for-annævnte forhold	
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2		Omf. af § 25, stk. 4
"a"	Henrik Jespersen Rævehøjvej 36, vær. 605, 2800 Lyngby	42 ^g	1200	1200	1200 U	-	-	-	-	-
"b"	Irene Olsson Korsagervej 10, 4690 Haslev	42 ^h	1850	1850	-	-	-	-	-	1850
"c"	Thorvald Jensen Rønnevej 19 3720 Åkirkeby	96 ^{af}	1720	100	-	-	-	100 U	-	-
"d"	Reinholdt Lenz Rønnevej 34 3720 Åkirkeby	96 ^f 96 ^s 78 ^f VM	1249 415 1467	200 415 1467	- - -	- - -	- -	200 U 415 U -	- -	1467 U
"e"	Arbm. Helge Anker Kofoed, Aløkke Almindingsvej 23 3720 Åkirkeby	65 ^c 65 ^e 65 ^f 65 ^g	1750 600 840 3980	1750 600 840 3980	- - - -	- - - -	- -	100 U - - -	- -	- - - 500 U
"f"	Savskærer Paul Edvard Andersen Almindingsvej 21 3720 Åkirkeby	65 ^b 65 ^d 65 ^h (65 ^h)	2520 2580 3000	2520 1300	- -	- -	- -	2000 U 1200 U	- -	- -
"l"	Arbm. Anton Panek Bodelyngsvejen 4 3720 Åkirkeby	61 ^d	11032	700	-	-	-	700 U	-	-
"q"	Sct. Georgsgildet v/ Ing. O. Holst Sejersvej 6 3700 Rønne	42 ^d	1090	1090	-	-	-	-	-	-

Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse

Lb. nr.	Lodsejer	Matr. nr.	Ejendommens areal ialt	Heraf omfattet af fredn.påstanden	Detailredegørelse for arealerne indenfor fredningsgrænse				
					Omf. af § 25, stk. 1	Omf. af § 2	Fredskov	Omf. af § 25, stk. 2	Omf. af § 25, stk. 4
"r"	Ing. Søren Sørensen Borgm. Nielsensvej 7 3700 Rønne	42 ^f	1207	1207	-	600 U	-	-	607 U
"x"	Bygm. Aage Chr. Peder- sen, Dambakken 14, Hasle vej, Hans. a. Munch Jensen Vandværksvej 6, Loboæk.	42 ^l	1105	1105	240 U	-	-	-	865 U
"y"	Gdr. Knud A. Munch St., Loftsgård, Bodernevej 3 3720 Åkirkeby	37 ^a (36 ^b)	327197 254714	2750	450 D 800 U	1500 U	-	-	-
"z"	Thv. restauratør J. P. Schou Strandvejen 7 3700 Rønne	37 ^b	1140	1140	600 U	540 U	-	-	-
"a"	Hotelejer John. Hannibal Jensen Hotel Boderne Bodernevej 8 3720 Åkirkeby	37 ^e 38 ^e	9948 1636	1650 400	1650 D 400 D	-	-	-	-
"ab"	Mogens Lund Duegårdsvej 1 3720 Åkirkeby	53 ^a	4362	1500	-	-	-	-	1500 U
"ac"	Staten ved minister- riet for kulturelle arbejder	243	29402	700	-	-	700 U	-	-
			10318402	949781	9200 D 41440 U	800D 44890 U	485495	1467 U	21032

Havneforeningen Boderne disponerer endvidere over et areal på ejendommen matr. nr. 38 a Aaker sogn.

Fredningens indhold.

Ordlyden af den oprindelige påstand om status quo fredning er under sagens behandling ændret af Danmarks Naturfredningsforening med tiltrædelse af fredningsplanudvalget for Bornholms amt, således at den er i overensstemmelse med overfredningsnævnets kendelse vedrørende den øvre del af Læsådalen, dog med visse mindre ændringer, der i hovedsagen skyldes de forskelligartede forhold. Endvidere er påstanden suppleret med en særlig bestemmelse om fredning af 9 broer i overensstemmelse med et revideret forslag fra Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning i skrivelse af 30. september 1975.

Danmarks Naturfredningsforening har ønsket, at der i stedet for en bestemmelse i overfredningsnævnets kendelse om, at fredskov alene kan omdannes til nåleskov under iagttagelse af reglerne i skovlovens § 6, fastsættes følgende, der er i overensstemmelse med den oprindelige fredningspåstand:

"Forstmæssig pleje og udnyttelse af de skovbevoksede arealer skal være tilladt. Indplantning af nåletræer og tilplantning af ikke allerede bevoksede arealer må dog ikke finde sted."

Med hensyn til offentlig færdsel langs åen har Danmarks Naturfredningsforening med støtte af fredningsplanudvalget nedlagt påstand om, at der gives offentligheden adgang til gående færdsel ad den eksisterende sti mellem Vejrmøllegård og Vasegård, der er anlagt efter sagens rejsning, og fra Vasegård til Østersøen ad en endnu ikke etableret sti. I forbindelse hermed ønskes der erhvervet arealer til parkering ved Vejrmøllegård, Vasegård, Limensgaden og Brogård.

Endvidere er der fremsat anmodning om fastsættelse af et

ordensreglement for de arealer, der åbnes for offentligheden.

Hovedparten af ejerne af de af fredningssagen berørte ejendomme har protesteret mod en stiforbindelse fra Vejrmøllegård til Østersøen og mod, at det forbydes at plante nåletræer som foreslået af naturfredningsforeningen. Samtlige lodsejere har derimod erklæret sig indforstået med en status quo fredning uden et sådant forbud mod nåletræsplantning og med adgang for offentligheden ad stien mellem Vejrmøllegård og Vasegård og ad en ny sti fra Limensgaden til de geologiske dannelser nordvest herfor på ejendommen Skovsholm. Lodsejerne, bortset fra en enkelt, har endvidere frafaldet erstatning for fredningsservitutten under forudsætning af, at fredningen får dette indhold. De ovenfor i lodsejerfortegnelsen under løbenr. 2-30 nævnte lodsejere har dog betinget sig, at det offentlige udreder deres omkostninger til landsretssagfører Skovgaard-Sørensen, København, der har repræsenteret dem under fredningssagen. Omkostningerne er opgjort til 29.230 kr.

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningens geografiske afgrænsning og indhold.

Fredningsnævnet finder, at de af sagen omfattede arealer er af en sådan landskabelig værdi og har en sådan videnskabelig interesse, at den ønskede fredning, hvorved arealerne i det væsentlige bevares i deres nuværende tilstand, bør gennemføres i overensstemmelse med fredningspåstanden, dog med visse mindre ændringer, der er drøftet på forhandlingsmøderne i sagen. Nævnet har dog ikke fundet tilstrækkelig anledning til mod lodsejernes protest at gennemføre et fuldstændigt forbud mod nåletræsplantning, men finder, at en bestemmelse, der svarer til den af overfredningsnævnet truffne bestemmelse ved fredningen af arealerne ovenfor Skørrebro,

må anses for tilstrækkelig.

Med hensyn til offentlighedens adgang finder fredningsnævnet, at det i rimelig grad imødekommer fredningsønskerne, at der åbnes adgang for færdsel til fods mellem Vejrmøllegård og Vasegård og mellem Limensgaden og de geologiske dannelser på Skovsholm ad den på fredningskortet indtegnede sti. For de arealer, der åbnes for offentligheden, fastsætter nævnet et ordensreglement.

Da der bør være mulighed for at parkere i nærheden af stierne, tiltrædes det, at der erhverves arealer til parkering ved Vejrmøllegård, Vasegård og ved Limensgaden. Efter aftale med de pågældende lodsejere afstås der derfor mod erstatning som nedenfor anført 2300 m² af ejendommen matr. nr. 196 d Aaker sogn (lb.nr.9), 480 m² af ejendommen matr. nr. 51 Aaker sogn (lb.nr.13) og 510 m² af ejendommen matr. nr. 61 a Aaker sogn (lb.nr. 17). Arealerne overtages af Aakirkeby kommune som del af de offentlige bi-veje.

Fredningsplanudvalget har erklæret at ville drage omsorg for arealernes udstykning og søge bevilling til anlæg af parkeringspladser og beplantning m.v. på de afståede arealer.

Aakirkeby kommune har i skrivelse af 22. april 1976 meddelt, at kommunen er villig til at overtage vedligeholdelsen af de asfalterede parkeringsarealer, medens fredningsplanudvalget har erklæret i forbindelse med vedligeholdelsen af stierne at ville vedligeholde den øvrige del af parkeringsarealerne.

Fredningsplanudvalget skal være berettiget til på de omhandlede parkeringsarealer at opstille toiletter, borde, bænke og skilte og foretage beplantning m.v.

Af trafiksikkerhedsmæssige grunde pålægges der med ejerens tilslutning en nærmere angiven del af ejendommen matr. nr.196 d

Aaker sogn en oversigtsservitut som nedenfor bestemt.

Erstatning.

De i arealfortegnelsen under løbenr. 2-30 anførte lodsejere har som nævnt frafaldet erstatning for fredningens gennemførelse, bortset fra erstatning for arealafståelse, på betingelse af, at det offentlige betaler deres advokatombkostninger på 29.230 kr.

Under hensyn til, at dette beløb ikke findes at overstige sædvanlig erstatning ved sagens gennemførelse med tillæg af sagsomkostninger, bestemmer nævnet, at der bør tillægges landsretssagfører Skovgaard-Sørensen det krævede beløb på 29.230 kr.

De øvrige lodsejere har ligeledes frafaldet erstatning, idet dog ejeren af ejendommen lb.nr. 31, René L. Ludvigsen, har nedlagt påstand om tilkendelse af 300 kr. for fredningens gennemførelse, idet han har henvist til, at han har mistet en arbejdsfortjeneste af denne størrelse på grund af deltagelse i fredningsnævnets møde.

Erstatningen findes under hensyn til fredningsservitutens art og størrelsen af det areal, der er omfattet af fredningen, at burde fastsættes til 150 kr.

Da der for arealafståelse til parkeringsplads er opnået enighed om en erstatning på 2,05 kr. pr. m², tillægges der ejeren af ejendommen lb.nr. 9 i erstatning for 2300 m² 4.715 kr., ejeren af ejendommen lb.nr. 13 i erstatning for 480 m² 984 kr. og ejeren af ejendommen lb.nr. 17 i erstatning for 510 m² 1.045,50 kr.

Den samlede erstatning udover advokatombkostningerne 29.230 kr. udgør herefter 6.894,50 kr., der forrentes som nedenfor bestemt.

Der er ikke fremsat krav om erstatning for de arealer,

for hvilke fredningspåstanden er frafaldet.

Fredningen findes ikke at forringe panthavernes sikkerhed i ejendommene, hvorfor ingen del af fredningserstatningen vil være at udbetale til dem. Med hensyn til de fra matr. nr. 51 og 61 a Aaker sogn afståede arealer skønnes indgrebet ikke at medføre nogen som helst fare for pantesikkerheden, hvorfor også erstatningen for arealafståelserne vil være at udbetale ejerne. For så vidt angår matr. nr. 196 d Aaker sogn må ejeren under hensyn til det afståede areals og erstatningens størrelse indhente samtykke fra panthaverne til, at erstatningen udbetales til ham.

Kendelsen vil være at tinglyse servitutstiftende på ejendommene med prioritet forud for pantegæld og private servitutter og byrder og som adkomst for Aakirkeby kommune for såvidt angår de arealer, der afståes.

T H I B E S T E M M E S :

De på vedhæftede kort angivne arealer af matr. nr. 38 a, 89, 42 a, 41 a, 39 a, 39 b, 56 a, 57 a, 58 a, 58 f, 196 d, 59 a, 60 b, 52 a, 51, 61 h, 92 a, 61 c, 92 d, 94 b, 94 a, 61 a, 62 a, 62 c, 63 a, 63 e, 64 a, 95 a, 96 f, 96 b, 68 b, 70 d, 65 a, 97 e, 97 a, 96 a, 42 g, 42 h, 96 af, 96 r, 96 s, 65 c, 65 e, 65 f, 65 g, 65 b, 65 d, 42 f, 61 d, 42 d, 42 i, 37 a, 37 h, 37 e, 38 g, 53 a, 243 Aaker sogn og 13 a, 79, 78 b, 80 h, 78 a, 78 d, 8 i, 9 b, 78 f Vestermarie sogn, fredes ved pålæg af følgende servitut:

"Arealerne må ikke yderligere bebygges, og der må ikke op sættes boder, skure, master, hegn, reklamer eller andre udsigtshæmmende eller skæmmende genstande.

Nødvendige landbrugsbygninger (drifts- og beboelsesbygninger) må dog opføres i tilslutning til eller i umiddelbar nærhed af bestående landbrugsbygninger, for såvidt de ikke i væsentlig grad afviger fra bestående bygninger i henseende til udseende og højde.

Tilbygninger til og ombygninger af andre eksisterende bygninger må ikke påbegyndes, før tegninger udvisende bebyggelses placering og udseende er godkendt af fredningsnævnet, der kan udøve en af hensyn til fredningens formål nødvendig censur.

Afvanding, ændring og regulering af vandløb og sænkning af vandstand må ikke finde sted.

Opstemning og oppumpning af vand fra området må ikke finde sted bortset fra, hvad der praktiseres i henhold til gældende og hjemlede tilladelser ved Ågård, matr. nr. 89 Aaker sogn, ved Kuregård, matr. nr. 42 a Aaker sogn, og ved Frostegård Skæreri, matr. nr. 65 b og d Aaker sogn.

Dambrug må ikke anlægges.

Nye spildevandsanlæg må ikke indrettes i området.

Terrænformerne må ikke ændres ved afgravning eller opfyldning eller lignende.

Tørve-, kalk- og grusgravning er ikke tilladt.

De arealer, som på vedhæftede kort er markeret som udyrkede arealer, må ikke opdyrkes eller beplantes, men skal bibeholdes i naturtilstand.

Foranstaltninger efter naturfredningslovens § 62 (tilsyn og pleje) kan søges gennemført, og fredningsnævnet kan foranledige, at en bestemt ønsket naturtilstand opretholdes.

De eksisterende skovarealer skal bibeholdes. Forstmæssig pleje og udnyttelse af skoven skal være tilladt. For såvidt angår den på arealet værende fredskov kan omdannelse til nåleskov kun finde sted under iagttagelse af reglerne i skovlovens § 6. Anmeldelse om en påtænkt ændring af denne art skal foretages af ejeren såvel til skovtilsynet som til fredningsnævnet, som da optager forhandling med tilsyn og ejer.

De dyrkede arealer må anvendes til landbrug af enhver art

og må tilplantes, ligesom der må opstilles kreaturhegn.

Henkastning og anbringelse af affald og forurenende materiale (bortset fra gødning og midler mod skadedyr og ukrudt på landbrugsarealerne) og etablering af bilophugningspladser er ikke tilladt. En på ejendommen matr. nr. 65 c m.fl. Aaker sogn værende mindre affaldsplads kan dog bibeholdes.

Camping og teltning uden nævnets samtykke og anlæg af camping- eller sportspladser er ikke tilladt.

Broerne ved Ll.Kalbygård, Aspegård, Spidlegård, Vasegård, Ll. Munkegård, Frostegård, Brogård og de to broer ved Vejrmøllegård må ikke nedrives eller ændres uden efter forudgående henvendelse til nævnet og fredningsstyrelsen, idet denne skal have mulighed for at sikre broerne ved rejsning af særlig frednings-sag, hvorunder ejeren kan fremsætte eventuelt erstatningskrav. Rejsning af sagen skal ske inden 30 dage efter modtagelsen af lods-ejerens henvendelse, der skal ske i anbefalet brev.

Der gives offentligheden adgang til færdsel til fods mellem Vejrmøllegård og Vasegård og mellem Limensgaden og de geologiske dannelser på ejendommen Skovsholm ad de stier, der er angivet på vedhæftede kort.

Offentlighedens adgang til færdsel på stierne medfører ikke, at der derved er opnået en videregående ret til færdsel eller ophold på de tilgrænsende arealer i henhold til naturfredningsloven.

Påtaleret tillægges fredningsplanudvalget for Bornholms amt, Danmarks Naturfredningsforening og fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds.

Fredningsnævnet fastsætter et ordensreglement for de arealer, der åbnes for offentligheden.

Skilte med ordensreglementet opsættes ved fredningsplanudvalgets foranstaltning på parkeringspladserne ved Vejrmøllegård,

Vasegård og Skovsholm samt på særlige steder ved de geologiske dannelser.

Ved siden af foranstående bestemmelser gælder naturfredningslovens almindelige bestemmelser, herunder §§ 46, 47 og 53 vedrørende bebyggelse og § 54, § 55 og § 56 om offentlighedens adgang."

De på vedhæftede kort angivne parkeringsarealer på ejendommene matr. nr. 51, 61 a og 196 d Aaker sogn afstås til Aakirkeby kommune.

Fredningsplanudvalget skal være berettiget til på parkeringsarealerne at opstille toiletter, borde, bænke og skilte, og foretage beplantning m.v.

Udgifterne til udstykning af parkeringsarealerne udredes på samme måde som fredningserstatningen af staten og Bornholms amtskommune. Indtil parcellerne er særskilt vurderet, udredes skatterne af de hidtidige ejere.

Det på kortet angivne oversigtsareal på ejendommen matr. nr. 196 d Aaker sogn pålægges følgende servitut:

"Ejeren er pligtig at drage omsorg for, at der på oversigtsarealet hverken varigt eller midlertidigt anbringes genstande eller forefindes bevoksning af større højde end 75 cm over en flade gennem de tilstødende vejbaners midte. Denne bestemmelse omfatter ikke sne.

Påtaleretten tilkommer den til enhver tid værende vejbestyrelse."

I erstatning udbetales:

- lb.nr. 9 gårdejer Knud Anders Bohn Westh, Skovsholm, Limensgaden 125, 3720 Aakirkeby 4.715,00 kr.

- lb.nr. 13 gårdejer Vilmer Kofoed Dam, Vase-
gård, Vasegårdsvej 4, 3720 Aakirkeby... 984,00 kr.
- lb.nr. 17 gårdejer Kaj Frederik Jensen, Vejrmøl-
legård, Bodelyngsvejen 1, 3720 Aakirkeby 1.045,50 kr.
- lb.nr. 31 arbejdsmand René L. Ludvigsen, Ålykke,
Skørrebrovejen 7, Vestermarie, 3720 Aa-
kirkeby 150,00 kr.

Erstatningen til de under lb.nr. 9, 13 og 17 angivne ejere vil være at udbetale, når kendelsen er tinglyst på de pågældende ejendomme, og udstykningen er approberet af landbrugsministeriet, samt for såvidt angår lb.nr. 9, når de fornødne samtykkeerklæringer fra panthaverne er forelagt fredningsnævnet.

Der udbetales landsretssagfører K. Skovgaard-Sørensen, København, 29.230 kr. i sagsomkostninger.

Erstatningsbeløbene forrentes fra kendelsens afsigelse med en årlig rente, der er 1 % højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto, der er gældende på dette tidspunkt, medens omkostningsbeløbet ikke forrentes.

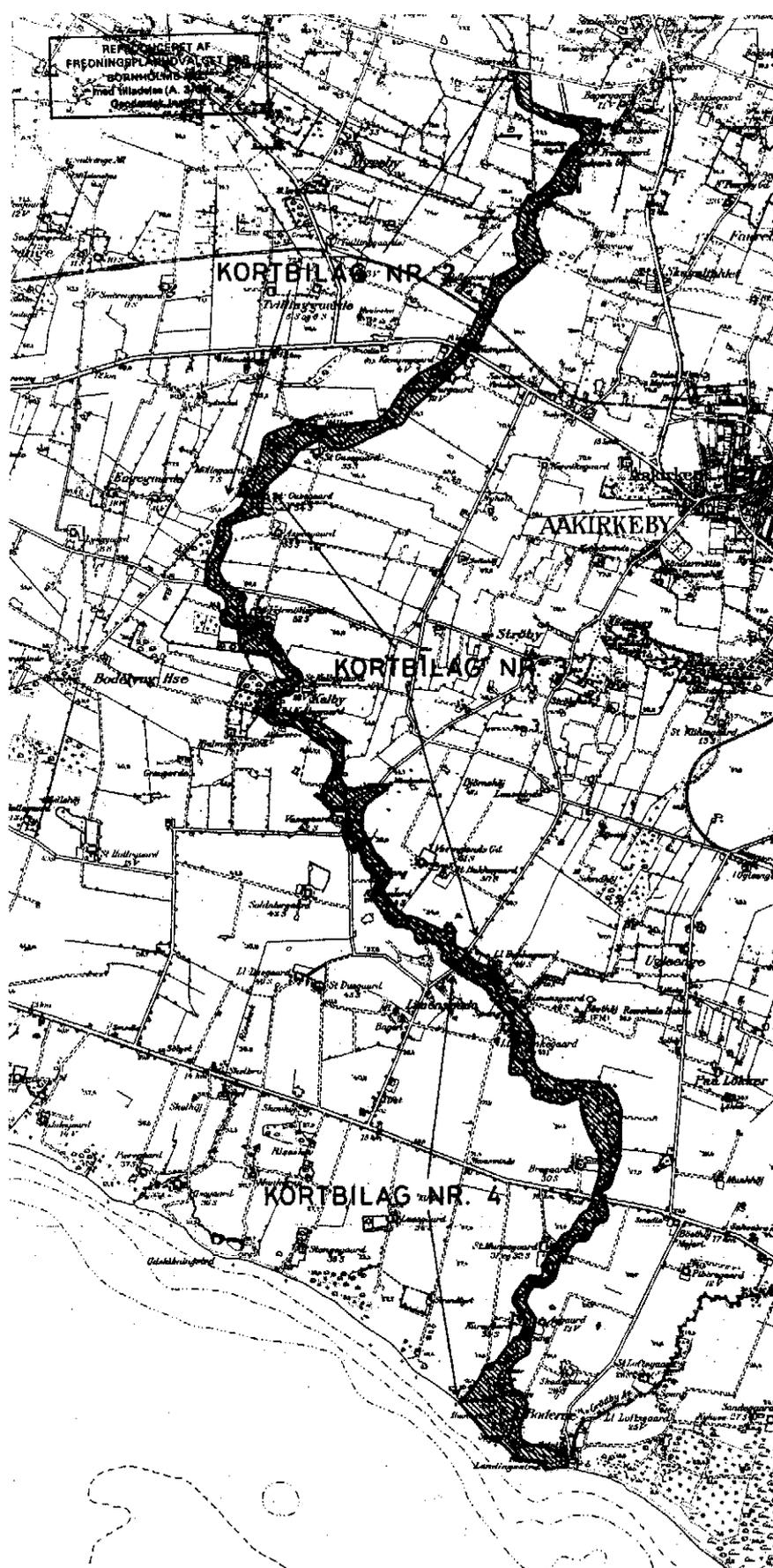
Af erstatnings- og omkostningsbeløbene udredes $\frac{3}{4}$ af statskassen og $\frac{1}{4}$ af Bornholms amtskommune.

Denne kendelse kan inden 4 uger fra modtagelsen indannes for overfredningsnævnet af ejere og brugere samt de i naturfredningslovens § 22 stk. 2 nr. 2-6 nævnte personer og myndigheder.

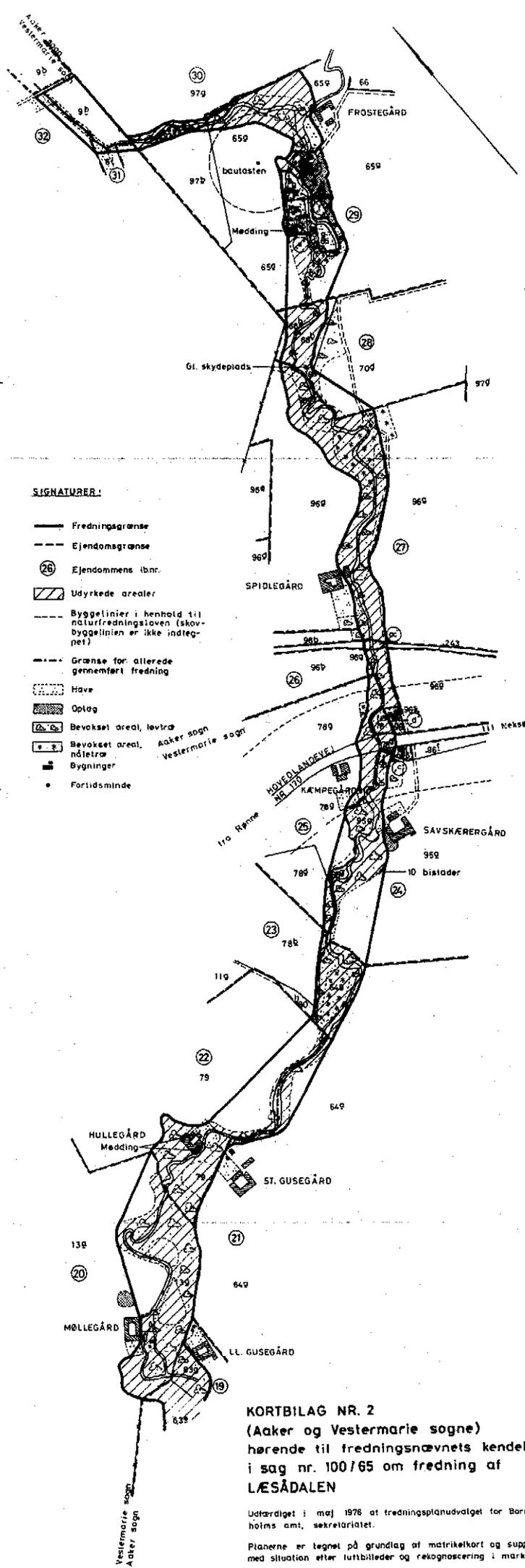
Aksel Petersen

Mogens Lorentzen

Aksel Jensen

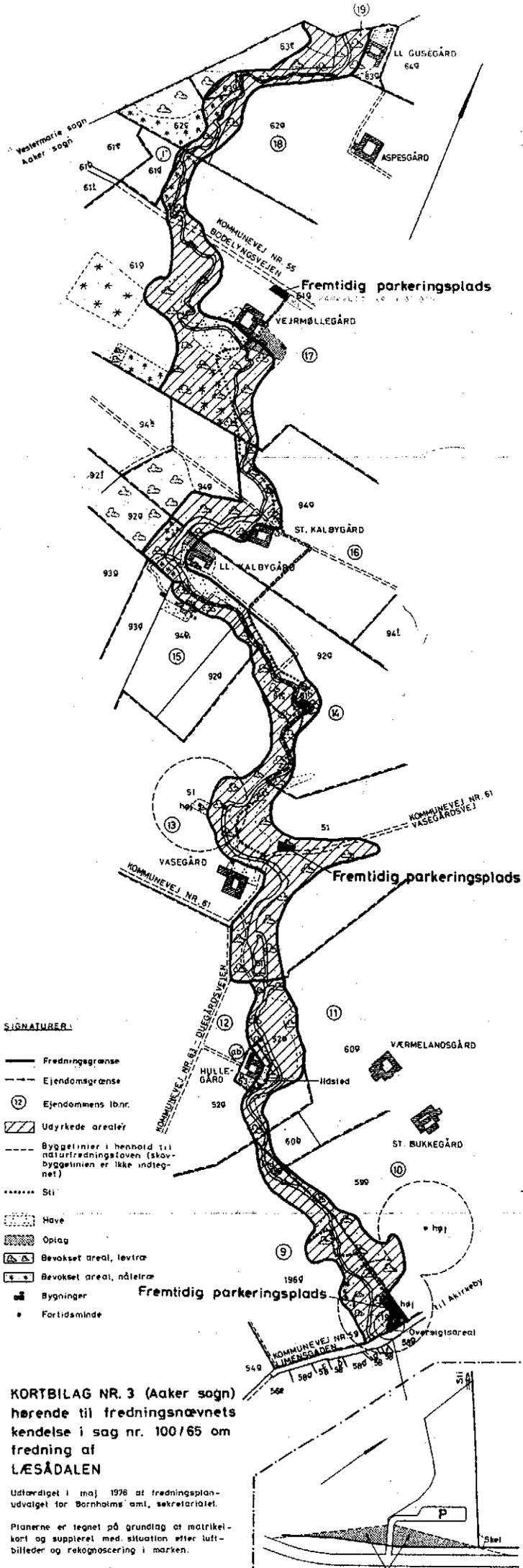
KORTBILAG NR. 1 (G.I. kort i 1:20000)
 hørende til fredningsnævnets kendelse
 i sag nr. 100/65 om fredning af
LÆSÅDALEN
 Aaker og Vestermarie sogne

- SIGNATURER:**
- Fredningsgrænse
 - - - Ejendomsgrænse
 - Ⓜ Ejendommens (bnr.)
 - ▨ Udyrkede arealer
 - - - Byggelinier i henhold til naturfredningsloven (skovbyggelinier er ikke indtegnet)
 - - - Grænse for allerede gennemført fredning
 - ⊞ Have
 - ⊞ Oplæg
 - ⊞ Bevokset areal, løvtræ
 - ⊞ Bevokset areal, nåletræ
 - Bygninger
 - Fortidsminde

KORTBILAG NR. 2
(Aker og Vestermarie sogne)
 hørende til fredningsnævnets kendelse
 i sag nr. 100/65 om fredning af
LÆSÅDALEN

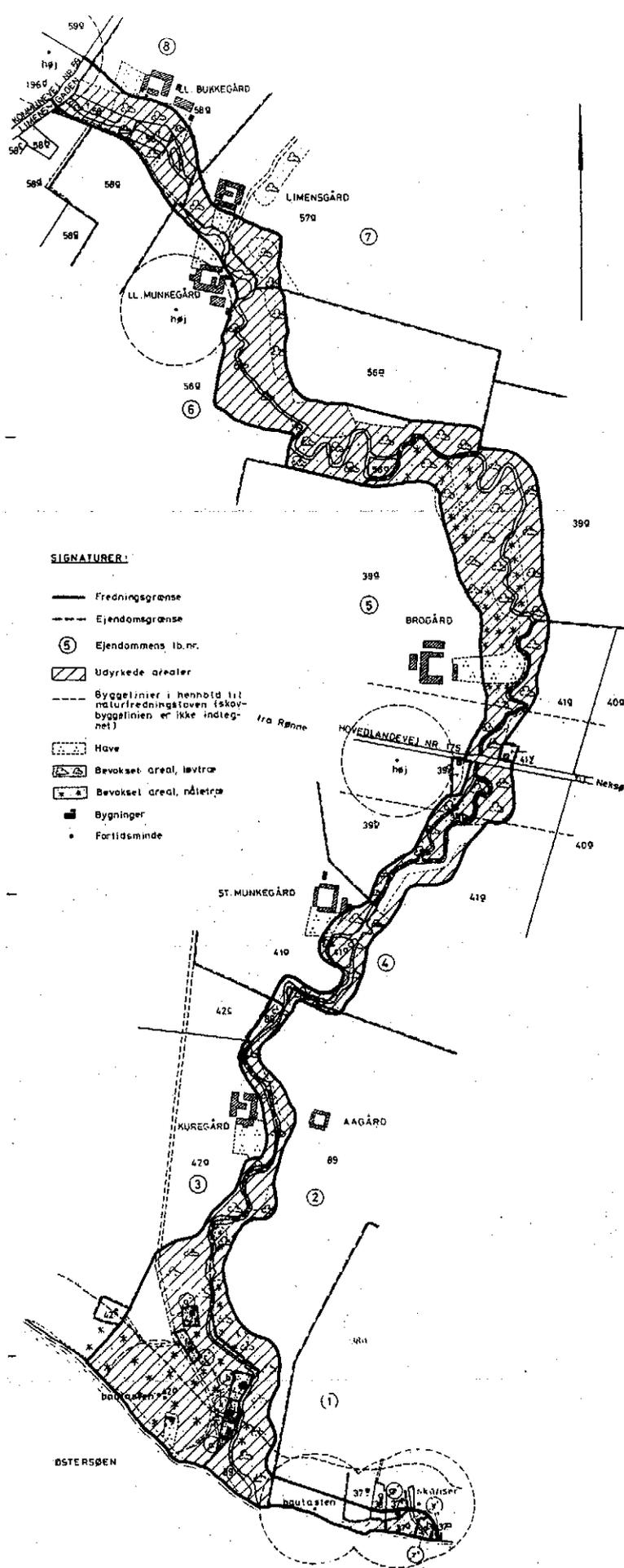
Udtørdiget i maj 1978 af fredningsplanudvalget for Bornholms amt, sekretariatet.
 Planerne er tegnet på grundlag af matrikelkort og suppleret med situation efter luftbilleder og rekonstruering i marken.

KORTBILAG NR. 3 (Aaker sogn)
 hørende til fredningsnævnets
 kendelse i sag nr. 100/65 om
 fredning af
LÆSÅDALEN

Udtærdiget i maj 1978 af fredningsplan-
 udvalget for Bornholms amt, sekretariatet.

Planerne er tegnet på grundlag af matrikel-
 kort og suppleret med situation efter luft-
 billeder og rekonstruering i marken.

SIGNATURER:

- Fredningsgrænse
- - - Ejendomsgrænse
- ⑤ Ejendommens lb. nr.
- ▨ Udnykkede arealer
- - - Byggelinier i henhold til naturfredningsloven (skovbyggelinien er ikke indtegnet)
- ▤ Have
- ▧ Bevokset areal, løvtræ
- ▩ Bevokset areal, nåltræ
- Bygninger
- Fortidsminde

KORTBILAG NR. 4 (Aker sogn)
 hørende til fredningsnævnets kendelse
 i sag nr. 100/65 om fredning af
LÆSØDALEN

Udtærdiget i maj 1976 af fredningsplanudvalget for Bornholms amt, sekretariatet.
 Planerne er tegnet på grundlag af matrikelkort og suppleret med situation eller luftbilleder og rekognoscering i marken.

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1977, den 1. september, afsagde overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sag nr. 2308/76 om fredning af Læsådalen i Åkirkeby kommune (strækningen mellem Skørrebro og Østersøen).

Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds afsagde den 15. juni 1976 kendelse om fredning af den del af Læsådalen, som ligger mellem Skørrebro og Østersøen, ialt ca. 95 ha.

Kendelsen er indanket for overfredningsnævnet af ejeren af ejendommen matr.nr. 8 i, Vestermarie sogn, med påstand om, at den tilkendte erstatning på 150 kr. forhøjes til 300 kr.

Kendelsen har endvidere været indanket for overfredningsnævnet af Bornholms amtskommune og Åkirkeby kommune for så vidt angår kendelsens forbud mod indretning af nye spildevandsanlæg i det fredede område. Amtskommunen og kommunen har tilbagekaldt anken, efter at overfredningsnævnet har tilkendegivet, at forbudet ikke er til hinder for spildevandstilledning til åen, der foregår eller vil foregå fra ejendomme inden for det fredede område til eksisterende udløb i åen, og heller ikke for forbedring eller lovliggørelse af eksisterende spildevandsanlæg, herunder etablering af vandklosetter inden for det fredede område, selv om dette medfører en flytning fra udledningsstedet.

Ejeren af ejendommen matr.nr. 61 a, Åker sogn, har efter ankefristens udløb anmodet om, at den ved kendelsen udlagte parkeringsplads, hvortil 510 m² af ejendommen afstås til Åkirkeby

- 5 SEP 1977

B.a.j. nr. 5403 - 21 - 1 - 1976.

kommune, flyttes til en beliggenhed umiddelbart vest for den på kendelseskortet viste beliggenhed. Fredningsnævnet og fredningsplanudvalget har anbefalet anmodningen.

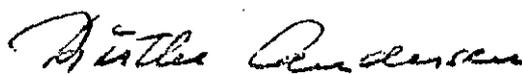
Overfredningsnævnet har herefter besluttet at stadfæste fredningsnævnets kendelse med de ændringer, at erstatningen til ejeren af ejendommen matr.nr. 8 i, Vestermarie sogn, efter omstændighederne forhøjes til 300 kr., og at parkeringspladsen på ejendommen matr.nr. 61 a, Åker sogn, flyttes som ansøgt.

Ejeren af ejendommen matr.nr. 41 a, Åker sogn, har anmodet om dispensation fra fredningsservitutten til at retablere en mølledam på ejendommen. Fredningsnævnet, fredningsplanudvalget og Danmarks Naturfredningsforening har intet haft at indvende mod det ansøgte. Overfredningsnævnet har herefter i skrivelse af 14. juli 1977 meddelt den ansøgte dispensation, således at det forelagte projekt til reetablering af mølledammen kan gennemføres med anlæg af en 4 m bred bræmme i den sydlige del af dammen og uden fældning af træer.

H e r e f t e r b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds den 15. juni 1976 afsagte kendelse om fredning af Læsådalen (strækningen mellem Skørrebro og Østersøen) stadfæstes med ovennævnte ændringer.

Udskriftens rigtighed
bekræftes.

Birthe Andersen